

**Commentariorum ac disputationum, in tertiam partem divi
Thomae tomi quinque**

Priorum vigintisex Quaestionum eius Partis expositionem complectens

Suárez, Francisco

[Köln], 1617

Disputatio XVIII. De gratia sanctificante, seu iustitia creata animæ Christi.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-93775](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-93775)

etali loquatur, doctrina vero eius euidentius pro-
cedit de actuali.
e Solutio ad tertium clara est, sed valde notanda
pro materia de gratia.

DISPUTATIO XVIII.

In quatuor Sectiones distributa.

De Gratia sanctificante, seu iustitia creata anime
Christi.

Supponimus hoc loco, gratiam, de qua agimus,
esse aliquid inherens in anima: nam licet extrin-
seca beneuolentia, seu voluntas Dei soleat interdum
gratia appellari, vt D. Thom. supra quæst. 2. art. 10. &
q. 6. artic. 6. notauit, hic vero nihil est, quod de hu-
iusmodi gratia differamus, non quod anime Chri-
sti collata non fuerit, sed potius quia euidentissimū
est, vberime fuisse collatam: tum etiam, quia ratio,
& mensura huius gratiæ, in donis & effectibus eius
reliet. Gratia vero inherens, in habitualem, & ac-
tuallem distinguui solet: de priori tantum disputauit
hic D. Thom. non videbitur autem extrā rem, ali-
quid dicere de posteriori, ita tamen, vt solum, quæ
ad Christum pertinent, attingamus: supponendo
vniuersalia principia, quæ ad doctrinam de gratia
pertinent, & quomodo in homine Christo locum
habeant, explicando.

SECTIO I.

Verum, ad suam sanctificationem, & iustificationem
indiguerit anima Christi gratia creata sanctifi-
cante.

Constat inter Catholicos, Christum Dominum
ab initio suæ conceptionis fuisse gratum Deo,
sanctum, innocentem, iuxta illud Ioan. 1. Vidimus
gloriam eius, gloriam quasi vnguenti à Patre, plenum gra-
tiæ, & veritatis, quæ verba inferius expendemus, &
illud Luc. 1. Quod ex te natus est sanctum, vocabitur Fi-
lius Dei, vt eleganter ponderat Bernard. homil. 4. in
Misus est. Et illud Ioan. 10. Quem Pater sanctificauit,
& misit in mundum. Quamquam enim August. tract.
48. in Ioan. & Beda ibidem, Filium secundum diui-
nitatem intelligant, dici sanctificationem à Patre per æ-
ternam generationem, quatenus ab illo accipit ipsam
sanctitatem per essentiam: non tamen videtur posse
negari, Christum eo loco de se, vt homine, fuisse lo-
cutum, cum se sanctificatum à Patre dixit, vt expo-
nit Hilar. lib. 7. de Trinit. & Athanasius lib. de Natu-
ra humana suscepta, prope initium, & Chrysost. ho-
mil. 60. in Ioan. est ergo Christus sanctus, & sanctifi-
catus à Patre, cui sanctitati Pater testimonium præ-
buit, cum dixit, Hic est Filius meus dilectus, in quo mihi
bene complacui, Matth. 3. & 17.

Hoc ergo firmo fundamento supposito, difficul-
tas est, an indiguerit Christus gratia accidentali, vt
fuerit sanctus, & gratus Deo. Primam sententiam af-
firmantem hoc tenet Paludan. in 3. distin. 13. quæst.
2. opinione 4. conclusionem 1. vnde infert indiguisse
Christum hac gratia, etiam ad materiam, quia me-
ritum supponit hominem perfecte gratum. Idem
sentit Marsilius in 3. quæst. 10. artic. 1. Et fundamen-
tum eorum esse potest, quia hic est effectus formalis
gratiæ habitualis, qui sine sua forma esse non potest.
Et ex hac radice ortæ videntur duæ aliæ extremæ
sententiæ, quarum auctores pro hac parte citari pos-
sunt. Altera est quorundam, qui dixerunt, non pos-
se Verbum assumere naturam humanam sine gra-
tia habituali: nam quia videbant non posse Deum
fieri hominem, quin ille homo esset sanctus, & e-
stimabant non posse esse sanctum sine hac gratia, id-
eo concludebant hanc gratiam necessario coniun-
ctam esse cum vnione hypostatica. Ita refert & late

A tractat Henricus quodlib. 13. q. 5. nec multū ab hac Henrici
opinione discrepat Bonauen. in 3. d. 13. art. 1. q. 1. quā Bonauen.
quam non loquatur aperte de necessitate absoluta.
Indicat etiam Alenf. 3. p. q. 11. mem. 1. & 3. Et Gabr. Alenf.
in 3. d. 1. q. 1. & d. 2. q. 2. quamuis ex alio fundamento Gabr.
supra impugnato disputat. 8. sect. 2. Altera extrema
sententia est, posse fieri, vt Deus sit homo, & tamen
quod ille vt homo, non sit sanctus, nec gratus Deo,
cū enim gratia creata sit res omnino distincta à na-
tura humana, & persona diuina, potest Deus assu-
mere naturam sine illa gratia: vnde fit consequens,
si per solam hanc gratiam sit homo sanctus, posse esse
hominem Deum, & tamen vt hominem non esse san-
ctum, nec gratum Deo. Quam sententiam videntur
defendere aliqui ex discipulis D. Tho. & aperte Du-
randus in 3. distin. 12. q. 2.

Secunda principalis sententia est, non indiguisse
Christū gratia aliqua creata, vt esset sanctus, & gra-
tus Deo, etiam secundum humanitatem. Hanc sen-
tentiam pauci ex scholasticis Theologis attingunt,
videtur autem sumi ex communi sententia Sancto-
rum, asserentium, per gratiam vnionis sanctificari
animam, & corpus Christi, quos statim referam: ex
hoc enim fundamento concludi videtur, propter
sanctificationem non fuisse Christo habitualē gratiā
necessariam. Et hæc sententia est sine dubio vera.

Ne tamen in æquiuoco laboremus, aperiāmus,
quæ vis sit in his vocibus, scilicet esse sanctum, gra-
tum, iustum: multa enim in his prædicatis includū-
tur, primum, vt is, qui gratus dicitur, diligatur à Deo
secundum præsentem iustitiam, dilectione superna-
turali, id est, ordinata ad communicationem super-
naturalium bonorum, nam esse gratum aliquid ad-
dit supra naturam, profectum ex diuina dilectione.
Secundo, esse sanctum includit carētiā culpæ, vel
mortalis, vel etiam venialis, si sit purissima & perfe-
ctissima sanctitas, hæc enim est vis illius vocis, vt cō-
stat. Tertio, esse perfecte iustum & sanctum inclu-
dit, vt anima & facultates eius sint bene dispositæ,
& ordinatæ ad finem, & ad omne id, quod honestum
est: & si iustitia sit supernaturalis, vt nūc loquimur,
vt hæc bona habitudo, & proportio sit in ordine ad
finem, & media supernaturalia. Et hinc consequen-
ter fit, vt persona sic sancta, & grata, sit de se accepta
ad gloriam, & apta ad merendum.

Dico ergo primo, humanitatem Christi, seu Chri-
stum vt hominem, formaliter ex vi ipsius gratiæ v-
nionis fuisse absolute, & simpliciter sanctum, & Deo
gratum. Probatur primo ex sanctis Patribus, qui ex-
plicantes verba illa Psal. 44. Vniuit te Deus, Deus, in
oleo latitiæ, & Isai. 61. ac Luc. 4. Spiritus Domini super
me, propter quod vniuit me, illa etiam Daniel. 9. Et unge-
tur Sanctus Sanctorum, & Act. 4. & 10. Vniuit eum Spi-
ritus sanctus, & virtute, dicunt hanc vñtionē, qua Chri-
stus homo fuit vñctus, & à qua Christus est appella-
tus, esse ipsam diuinitatē, seu Verbum, per cuius præ-
sentiam humanitas sanctificatur. Ita Naz. a. orat. 36. Nazianz.
num. 7. & 93. orat. 42. vbi humanitatem dicit deli-
butam, vñctam, Deificatam ipsa vnione ad Verbū.
Vnde Cyril. li. 4. in Ioan. cap. 29. dicit, Christum vo-
cari vñctum, non sicut alios Reges, aut sanctos, sed
quia, Verbum caro factum est, & ideo lib. de Fide ad
Theodol. prope finem, Cum Verbum, inquit, ante non
esset Christus, in ipsa carnū assumptione dictum est Chri-
stus. Similia fere leguntur apud Originē homil. 1. in
Cantic. ad med. & li. 2. periarth. c. 6. quos Patres imi-
tatus est Damasc. orat. 1. de Imaginibus, ante mediū, Damasci
& lib. 3. de Fide. cap. 3. & 4. 17. & lib. 4. cap. 6. & Nicet. Niget.
lib. 3. Thesau. cap. 3. Iosephus, inquit, seipsum vniuit, diuinitas
enim humanitatis vñctio est, quod fere eisdem verbis
antea dixerat Dionys. Alexand. in epist. contra Paul. Dionys.
Samosat. in prioc. quæ refert Turrian. in Oplothe Turrian.
ca; dicens Christum non indiguisse vñctione exter-
na, vt sit res quā nomē eius præ se fert, id est, vñctus,
Quia per se vñctus est, & sibi ipse, ipse est vñctio. Ex La-
tiniq.

Auguſt.

linis vero Aug. lib. 15. de Trinitate, cap. 26. Tunc ait, *videtur fuisse inuisibilis Deo humanam naturam, quando diuine est sancta persona, & idem fere scribit libro 3. contra Maximin. cap. 16. & Hierony. in Psalm. 132. & Fulgent. de Incarnat. & grat. cap. 10. vnde optime Anselm. in cap. ad Hebr. 11. Non ante conceptus & postmodum vnctus, sed hoc ipsum de Spiritu sancto, & carne Virginis concipi, Spiritu sancto vnctus fuit, quæ verba sumpra sunt ex Gregor. lib. 9. registri Epist. 61.*

Gregor. Obuſio.

Dicit aliquis, hæc omnia exponi posse non formaliter, sed causaliter, id est, non quia ipsum Verbum per se fit forma sanctificans humanitatem, seu hunc hominem, sed quia fuit radix & fons, à quo sanctitas in illam animam manauit, sic enim dicunt iidem sancti, animam Christi per ipsam vnionem factam esse impecabilem, quod hoc modo necessario exponendum esse infra quæst. 15. ostendimus, & Gregor. Nazian. orat. 51. post medium dicit etiam totum humani genus fuisse per humanitatis susceptionem, sanctificatum. Sed in primis, si verba Sanctorum ponderentur solutio non satisfacet, dicentes enim vnctionem humanitatis fuisse diuinitatem ipsam, non potuerunt clarius rationem formalem explicare, præsertim cum expresse dicant per ipsammet vnionem quæ Christus constituitur, esse diuinitatem vnctum:

Gregor. Nazian. Respon.

& Hilari. 7. lib. de Trinitate & Chrysost. homil. 60. in Ioan. exponentes, vt supra citauimus, verba illa Ioan. 10. *Quem pater sanctificauit*, de sanctificatione Christi in humanitate, dicunt, sanctificatum esse Christum à patre, non vt alios homines, sed ipsa diuinitate, in persona Filij humanitati vnita, & ideo dicitur *Pater* sanctificasse, & misisse, quia ipsa missio, quæ per incarnationem facta est, fuit humanitatis sanctificatio.

Hilar. Chrysost.

Deinde ita explicatur ex ipso nomine *Christus*; adiunt enim Christum eo oleo spiritali fuisse formaliter sanctificatum, quo fuit vnctus, & à quo nomen Christi accepit, sed in ipsa vnione præcise ac formaliter concepta est Christus, vt Christus & vnctus; ergo Minor constat ex citatis verbis Cyrilli, qui etiam lib. de fid. ad Regim. ait, Verbum secundum se non esse Christum, sed quando Verbum caro factum est, tunc esse Christum nominatum. Idem Athanasius, serm. de Epiph. quem Damascenus citat, lib. 4. cap. 6. *Quando Deus (ait) factus est homo, tunc hoc nomen, Christus, inductum est.* Hinc Ambr. lib. 1. de Spiritu sancto, cap. 3. ait, in nomine Christi, & Patrem, qui vnxit, & Filium, qui vnctus est, & Spiritum sanctum, quo vnctus est, indicari. Quod etiam habet Irenæus, lib. 3. contr. hæres. ca. 20. Cum autem dicunt, Christum fuisse Spiritu sancto vnctum, non loquuntur de sanctificatione gratiæ habitualis, quæ Spiritui sancto attribuitur, sed de ipsamet conceptione Filij Dei, quæ etiam Spiritui sancto appropriatur, dum in Symbolo. *Christus de Spiritu sancto conceptus* dicitur. Et vtrumque optime quadrat cum verbis Angel. Luc. 1. *Spiritus sanctus superueniet in te, & virtus altissimi obumbrabit tibi.* Ecce autorem mirabilis conceptionis, vnde statim subdit, *Ideoque &*, quod ex te nascetur sanctum, vocabitur Filius Dei. Quia nimirum, ex vi talis conceptionis, quantumvis præcise ac formaliter sumatur, sanctus est. Et hæc est vnctio, de qua Petrus ait, Act. 10. *Quomodo vnxit eum Deus Spiritu sancto*, id est, excellenti dono gratiæ vnionis, quod ex conceptione de Spiritu Sancto habuit. Et hoc est, quod subdit, *quoniam Deus erat in illo*, scilicet, per intimitatem & substantialem vnionem, sicut alibi Paulus dixit, *Erat Deus in Christo, mundum reconcilians sibi.* 2. Cor. 5. & ad Colos. 1. *In ipsa habitas omnis plenitudo diuinitatis corporaliter.*

Dices, licet his testimoniis recte probetur, Christum vt hominem, seu eius humanitatem fuisse vnctam diuinitate, non tamen esse sanctificatam, sed solum euectam ad quandam maximam dignitatem. Respondetur in primis, nihil aliud per illam meta-

phoram, nisi sanctificationem, significari iuxta communem phrasin Scripturæ; Exod. 29. & 30. Leuit. 10. & 21. & sæpe alias, vnde 1. Ioan. 2. *Vnctionem habemus à Sancto.* Vnde Dionys. de Ecclesiast. hierarch. ca. 4. part. 3. ait; *Vnguentum Chrysmatis, & omne diuinum vnguentum cuiusvis rei consecratione adhibitum, apertè monstrare Christum, qui illum, qui sanctificatur, sanctificauit, vt quidem sit, suique similis in omni bonitatis munere;* quod late ibi prosequitur, ac declarat. Et optime probatur ex loco illo Danielis 9. *Et vngetur Sanctus Sanctorum*, id est, tali vnctione vngetur, quæ non solum Sanctum, sed Sanctum Sanctorum constituit; vt eleganter, sicut cætera solet, ibi declarat noster Benedictus Pererius, q. 15. plures rationes reddens illius appellationis. Cui consonat illud Isaie 51. quod de se Christus exposuit, Lucæ 4. *Spiritus Domini super me, eo quod vnctus me vnctione*, nimirum, hypostaticæ vnionis. Deinde propriis etiam verbis hanc metaphoram declarant Patres, non enim solum vocant vnctionem, sed expresse sanctificationem, imo & impecabilitatem, & Deificationem, vt loquuntur Nazian. Chrysost. Hilarius, & August. citatis locis. Et videri etiam potest idem August. in Enchir. cap. 40. Athanas. orat. 2. contra Ariannos, Cyrillus Alexandrinus, lib. 1. in Isaia, orat. 4. & lib. de incarnatione vnigenit. cap. 8. Damasc. lib. 3. cap. 17. & plures afferemus infra, q. 15. Christi Domini impecabilitatem declarantes. Denique ratione ita declaratur.

Nam primum necesse est, humanitatem assumptam, seu hunc hominem maximo amore supernaturali à Deo diligere, quia maximū supernaturale donū in sua humanitate à Deo suscepit, quod est effectus, vel obiectum diuinæ dilectionis, totum naturæ ordinem superantis; ergo illa vnio præcise per se ipsam reddit illam naturam maxime Deo gratam, & dilectam, non quatenus hæc denominatio dilecti esse potest extrinseca ab actu diligenti, sed quatenus dicit obiectū dilectionis, quod amor diuinus, & efficax, non tam supponit, quam constituit, per donum illud, quod amando confert. Rursus hoc donum gratiæ vnionis tale est, vt nullam seum admittat peccati maculam in natura vnita, vnde per se habet constitutere hunc hominem innocentem, constituit ergo sanctum, & gratum Deo; id est, supernaturaliter dilectum tali dilectione, quæ necessario omne odium excludat, & constituat obiectum intrinsece dignum tali amore. Ad hæc, hoc donum tale est, vt ratione illius debeantur humanitati omnes supernaturales perfectiones, quibus ad vitam beatam, & rectam operationem bene disponitur, vt inferius ostendimus, de ratione autem doni formaliter sanctificantis non est, vt præcise per se ipsum conferat omnem perfectionem, sed satis est, vt ipsum per se reddat animam dilectam, & gratam, & secti afferat alia dona, vt in gratia ipsa habituali, quæ est in essentia animæ, necessario dicendum est. Vnde fit tandem, hunc hominem Deum ex vi vnionis hypostaticæ habere in se, & in sua natura sufficientem dignitatem, & quandam gratiam, ob quam illi debeat beatitudo æterna, ergo verissimum est, hunc hominem constitui iustum, & sanctum formaliter ex vi ipsius gratiæ vnionis.

Sed quæret aliquis, an hæc sanctificatio fiat formaliter per vnionem hypostaticam; vt est modus creatus in humanitate existens, an vero per Verbum ipsum humanitati vnctum. Respondetur, hæc duo esse ita coniuncta & inseparabilia, vt vix possint comparari, & quasi se iungi in hoc effectū; quia nec vnio creata esset sufficiens ad conferendam tam perfectā sanctificationem, nisi terminaretur ad increatum Verbum, & illud intime copularet humanitati; includit enim hæc sanctificatio impecabilitatem, infinitatem, & Deificationem quandam, quæ omnia nullum creatum donum per se conferre posset, sine increa-

Humanitas non potest uniri Verbo, quin huiusmodi constitutus sit.

in creato; nec etiam persona Verbi posset hanc sanctificationem conferre, nisi intercederet vnio, quia sine illa vnione non posset terminare humanitatem, nec hominem per se sanctum, & naturalem Dei filium constituere: hęc ergo sanctificatio vtrumque requirit, scilicet, & modum vnionis creatum, & terminum increatum, humanitati vnium. Et quia vnium est ab alio inseparabile, ideo Patres indifferenter, & Verbo & vnioni tribuunt hanc sanctificationem. Nam, vt ex Nazian. Damasc. & alijs adduximus, sicut dicitur, humanitatem fuisse diuinitate delibutam & vinctam ista vngentis presentia, & ipsius Verbi substantiali plenitudine, vt ait Origenes loco citato, similiter dicitur Christi humanitas sanctificata ipsa vnione, ratione cuius dicitur gratia connaturalis Christo, ab Aug. in Enchir. ca. 40. Similiter dicitur humanitas illa sanctificata ipsa assumptione, & exceptione de Spiritu sancto, prout incarnationem includit, vt late Bernardus homil. 4. in *Misus est*, à medio. Quod si velimus singulis attribuire, quod eis propriissime conuenit, Verbum est quasi forma ipsa sanctificans humanitatem, & constituens hunc hominem per se sanctum, quia Verbum est sanctitas ipsa per essentiam, & per se ac intime coniungitur humanitati. Item Verbi ipsum est, à quo habet hic homo, vt sit filius Dei naturalis, & ab eodem habet infinitam dignitatem, ratione cuius est potens ad infinitum meritum, & sanctificationem, eiq; debetur summa gratia, caritas, & gloria, & perfectissima latræ adoratio. At vero vnio est quasi via ad hanc sanctificationem, vel conditio ad illam necessaria, quia non posset Verbum formaliter conferre illam sanctificationem, nisi intercedente hac vnione; sicut gratia est forma sanctificans animam, in hæso autē gratiæ in ipsa est conditio necessaria, seu via in suo genere ad illam sanctificationem.

Dices, modus iste vnionis hypostatice, vt est quid creatum in humanitate, est quid perfectius, quam gratia habitualis; ergo sanctificat etiam perfectius, non tantum vt conditio, seu via, sed etiam vt forma; item per illam vnionem formaliter est humanitas affecta dono supernaturali perfectissimo, & est facta incapax peccati. Respondetur, vnionem quidem esse perfectiorem gratia habituali, tamen esse diuersi ordinis, & seruata proportione, non habere vnionem in suo ordine illam perfectam rationem, quam habet gratia in sua; & ita gratia, licet in gradu & ordine simpliciter sit inferior, tamen secundum quid, seu in modo excedit, quia est forma quasi essentialis, & absoluta in suo ordine, vnio vero est modus & quasi via in gradu suo. Quocirca, licet vnio perfectius sanctificet, quia concurrit suo modo ad excellentiorem sanctificationem, & quia perfectius est, inchoare (vt sic dicam) illam sanctificationem, quā consummare inferiorem, tamen in modo non ita est forma sanctificans in suo ordine, sicut gratia in suo. Vnde etiam fit, vt illa vnio per se, & vt quid creatum est, non constituat formaliter filium Dei, nec adoptiuum, vt est certum, de quo infra, q. 23. nec naturalem, quia humanitas non est filia, & illa est, quæ proprie afficitur illa vnione, est tamen illa vnio, veluti conditio aut via, vt hic homo constituatur filius Dei naturalis. Cuius filiationis fundamentum non est proprie vnio creata, sed ipsum Verbum, vt vnium humanitatis. At vero gratia, quia est propria forma, & quasi natura quædam afficiens personam illam, constituit filium, saltem adoptiuum; non possunt ergo gratia & vnio cum eadem proportione comparari, & omnes illæ proprietates, quæ tribuuntur vnioni, vt reddere impecabilem &c. intelliguntur potissimum ratione sui termini, vel in ordine ad illum, & quasi in via ad illum. Non nego tamen posse mente præscindi donum illud creatum, quod est vnio, à dono increato ipsius Verbi, & in illo præcise conceptu posse considerari aliquam san-

Fr. Suarez. tom. 1.

ctificationem, & magnam excellentiam, & quasi consecrationem quandam illius humanitatis. Dico tamen, totam illam vt sic conceptam, pertinere ad humanitatem tantum vt natura est, & non esse propriam Christi hominis sanctificationem, sed esse quasi viam ad illam, seu conditionem requisitam, & inchoationem ei, quæ per ipsum Verbum formaliter consummatur. Quia vero Christus, vt homo, non est plures Deus, sed ex Deo & humanitate constat, ideo in sua integra sanctificatione totum illud includit, scilicet, & increatam formam sanctificantem, & creatam vnionem, suo etiam modo ad illam sanctificationem concurrentem.

Atque ex his inferitur primo, per hanc vnionem non solum animam Christi, sed etiam carnem fuisse sanctificatam. De anima potissimum procedunt omnia, quæ dicta sunt. Ad carnem vero facile applicari possunt, iuxta illius capacitatem; non enim omnes res est capax æqualis sanctificationis, & ideo licet Verbum diuinum ex se infinitam sanctificationem conferre possit, tamen vniciq; confert, iuxta modum suum. Caro ergo non potest sanctificari, vt capax essentialis gloriæ, aut amicitie propriæ, sed potest sanctificari, vt sociæ animæ sanctæ, & vt organum illi coniunctum, & vt essentialis pars humanitatis assumptæ; sic ergo sanctificata fuit per vnionem caro Christi, quia ex vi illius digna est supremo cultu & reuerentia. Secundo, quia purissima & mundissima effecta est, & incapax omnis maculæ, non solum culpe, sed etiā fomitis, & omnis inordinationis aut defectus, qui aliquam indecentiam includit; dicitur autem sanctum, quod est coram Deo purum, & mundum, vt ex vsu Scripturæ constat. Tercio, quia specialiter fuit Deo cōsecrata, vel potius quasi propria illius effecta; dicuntur autem maxime sancta, quæ Deo coniunguntur, eius vt cultui dicantur. Quarto, quia ex vi vnionis debetur illi coniunctio cum anima sancta, & beata, & ipsa beatitudo, quantum illius potest esse capax: vnde speciale miraculū fuit, ad tempus illa priuari propter homines. Quinto deniq; quia non solum sancta, sed etiam sanctificatrix, & viuificatrix effecta est, vt Cyrillus dixit.

Secundo sequitur, non potuisse humanitatem vniri Verbo hypostatice, quin hic homo etiam secundum humanitatem constituatur gratus Deo & sanctus. Probatur ex ratione facta, quia non potest non esse supernaturaliter dilectus, & innocens, & dignus omni dono gratiæ, & gloriæ, hoc autem satis superque est ad veram sanctitatem, & iusticiam, nam licet posset Deus non acceptare illam animam ad gloriam, id est statuere illam nunquam ei conferre, hoc tamen non excludit internam sanctitatem, sufficit enim, vt homo in se habeat, vnde sit dignus illa gloria, siue Deus illam velit dare siue non: similiter enim homini habenti gratiam habitualement posset statuere Deus nunquam conferre gloriam, & nihilominus ipsa gratia retineret suam dignitatem, & proportionem cum gloria, hanc vero dignitatem multo altiori modo confert gratia vnionis. Et confirmatur hoc, quia fieri non potest, vt operationes humanæ talis hominis non sint moraliter infiniti valoris, & dignitatis, & de se maxime gratæ Deo, vt supra q. 1. artic. 2. late dictum est, & infra q. 19. iterum dicemus, contra eos, qui falso existimant, gratiam creatam fuisse Christo necessariam ad meritum: sed hunc valorem habent opera ex dignitate personæ operantis, & propter cōiunctionem, quam cum illa habent media natura, ergo multo magis ipsa natura assumpta, seu persona, vt in illa subsistēs, est grata & iusta, &c.

Dices. Etiam si humana natura vniretur personæ angelicæ sanctæ, & iustæ non esset necessariū ipsam humanitatem esse iustam. Respondetur exemplum esse in multis dissimile. Primo, quia cum persona angeli non sit per se sancta, sed per accedens, non vn-

Dubium.

Solutio.

Hh

retur

reitur humanitati, ut sancta, quia solum uniretur secundum suam personalitatem, at vero persona Verbi, ut sic, per se ipsam est ipsa sanctitas: deinde persona angeli non necessario excluderet culpam, seu malitiam à natura assumptam, non solum de potentia absoluta, sed neque ex natura rei, at vero persona Verbi excludit illam, non solum ex natura rei, sed etiam de potentia absoluta.

*Deus potuit
assumere hu-
manitatem,
sine gratia
habituali.*

Tertio inferitur, potuisse Deum assumere naturam humanam sine gratia habituali, quamvis non possit eam assumere, quin sibi gratiam eam reddat. Probat prior pars, quia cum illa gratia sit qualitas omnino distincta ab anima, & à gratia unionis, & formaliter non concurrat ad unionem, ut supra dictum est, nec sit dispositio ad illam, sed veluti effectus illam consequens, nihil repugnat, si Deus suspendat influxum illius, conservando unionem: nullam enim vel physicam contradictionem, vel moralem indecentiam alicui virtuti contrariam hoc includit, sicut etiam posset Deus assumere naturam, & per eam nullas supernaturales operationes exercere, vel certe illas efficere per auxilia, & non per habitus, quid enim repugnat? Posterior vero pars iam probata est, potest enim ille effectus, scilicet esse gratum, ab alia gratia formaliter fieri præter habituale, scilicet, à gratia unionis. Qui vero dicunt potuisse assumi humanam naturam in puris naturalibus, atque adeo nec gratiam, nec ingratam Deo, non satis animadvertere videntur quid dicant, nam si humanitas assumitur, necessario suscipit donum superans non tantum naturam sed etiam omne aliud donum gratiæ, quomodo ergo dicitur assumi in puris naturalibus quoad operationes, vel alias naturæ perfectiones: sed hoc non obstat, ut dixi, quin homo ille esset gratus. Dices, tamen non esset amicus, quia non haberet vinculum mutui amoris. Respondetur, Ipse homo esset gratus & dilectus, & ita ex parte Dei non deesset vinculum amoris, ipse vere homo etiam amaret Deum vel dilectione supernaturali, si daretur illi auxilium etiam sine habitu, vel saltem dilectione naturali, & prout posset, & hoc satis est.

Dico secundo, Gratia unionis præcise ac formaliter per se ipsam non confert humanæ naturæ omnem iustitiæ ac sanctitatis perfectionem, quasi extrinsecam, quæ in homine iusto & sancto necessaria est, ut sit omni ex parte bene affectus & præparatus, ad beatitudinem, & omnem rectam operationem. Hæc conclusio non solum est communis Theologorum, sed per se ita clara, ut tantum indigeat terminorum expositione, quia unio hypostatica solum confert dignitatem personalem, non vero confert animæ illam pulchritudinem, & quasi naturam ac formam proportionatam gloriæ, quam confert gratia habitualis, neque illam propensionem, & proximam facultatem bene operandi, quam conferunt virtutes, nam isti omnes sunt effectus formales & physici horum habituum, quos Verbum non potest per se ipsum formaliter supplere, tantum enim per se confert ipsum subsistere. Confirmatur & declaratur primo, quia ad perfectam sanctitatem per essentiam Verbi divini, ut Deus est, pertinet non tantum personalis dignitas Verbi, sed etiam naturalis, & essentialis virtus ac perfectio, quam habet in ipsa natura divina, ergo ad consummatam perfectionem & sanctitatem Christi hominis pertinet, non tantum dignitas personæ, sed etiam optima dispositio & affectio ipsius naturæ humanæ, quæ sanctitas quædam est ipsius naturæ, cum in ordine ad ultimum finem, & ad omne id, quod est honestum, convenienter illam disponat. Confirmatur secundo, quia corpus humanum proprie sanctificari dicitur, quando redditur aptum, & accommodatum ad opera sanctitatis, quod non fit sine aliqua interna

dispositione bona quæ moderetur affectus, & promptitudinem conferat ad honeste operandum: ergo quamvis caro Christi per ipsam unionem sit formaliter sanctificata, quia caro Dei effecta, tamen ut omni ex parte iuxta capacitatem suam sit perfecte sanctificata, requirit illam internam bonam dispositionem, & quasi ordinatum concentum facultatum omnium, quem Verbum per se ipsum formaliter conferre non potest.

Dices. Cur subsistentia Verbi, sicut per se ipsam dicitur facere formaliter gratum & sanctum, non poterit etiam eodem modo conferre omnem aliam bonam affectionem & dispositionem ad perfectam sanctitatem pertinentem? Respondetur, quia denominatione illa gratiæ aut sancti præter substantialem perfectionem subsistenti, quam Verbum per se ipsum confert humanæ naturæ, non addit aliquem alium effectum physicum, sed solum explicat, vel dignitatem & excellentiam illius personæ, vel singularem Dei dilectionem, à qua donum illud proficiscitur, vel moralem quandam dignitatem, quæ ratione illius doni convenit humanæ naturæ, quæ singulari modo est consecrata, & coniuncta Deo, & ita dilecta, ut non possit esse in ea aliquid, quod illi displiceat, nec declinet ab eo, quod rectum est: at vero illa bona dispositio & affectio naturæ, dicitur peculiaris effectum physicum & formalem, qui propriam formam requirit, quam Verbum ipsum supplere non potest.

Dices secundo, Quomodo hæc duæ assertiones inter se coherent, nam si aliquæ aliæ perfectiones præter ipsam subsistentiam Verbi necessario sunt ad perfectam sanctificationem, ergo Verbum per se ipsum non perfecte sanctificat. Vel saltem sequitur, Christum sanctiorem esse per utramque gratiæ simul summam, unionis scilicet & habitualem, quam per solam gratiam unionis, quod videtur alienum à modo loquendi Sanctorum. Ad priorem partem respondetur absolute negando sequelam. Nam unio hypostatica sanctificat perfecte in suo genere, seu substantialiter, ut Damasc. dixit, non tamen omni modo seu accidentaliter: & quia perfectio creaturæ qualis est anima Christi per accidentia consummatur, ideo præter substantialem unionem indiget illa anima ad consummatam perfectionem suæ sanctitatis formis accidentalibus, ut sunt operationes recte, & principia earum. Unde dici etiam potest, verbum per se sanctificare perfecte intentione, quia confert sanctitatem, quæ eminenter cōtinet hæc omnia, & illa secum afferit iuxta naturæ assumptæ capacitatem, & ideo ut supra diximus disputat. 1. s. sectio. 2. quamvis subsistentia Verbi & dignitas in se una sit, aliter tamē dicitur sanctificasse humanitatem, quam naturam irrationalem si illam assumeret, quia illa non esset capax moralis dignitatis, neque honeste operationis & beatitudinis, sicut est humanitas.

Ad alteram ergo partem negatur etiam sequela, quia, ut dicatur Christus sanctior, non sufficit illa extensiva perfectio, quando tota illa intensio, eminenter, & in radice in una gratia continetur. Sicut non est homo, simpliciter sanctior per gratiam & charitatem simul, quam esset per solam gratiam in eodem gradu intensiois. Quod certissimum est in Christo Domino propter maiorem eminentiam gratiæ unionis.

Ex quibus tandem, ut in forma questionis respondeam, dico tertio, quamvis Christus ut homo Deus, non indiguerit gratia creata, ut esset gratus Deo, & sanctus, fuit tamen illi necessaria ad consummatam perfectionem extensivam seu statum sanctitatis. Vtriusque pars conclusionis patet ex duabus conclusionibus positis. Fundamentum vero primæ sententiæ nihil obstat, quia esse gratum ut sic, non est effectus formalis ad æquatum gratiæ creatæ, sed esse gratum tali modo, scilicet per participationem divinæ naturæ seu

seu accidentali sanctificatione, de qua loquebatur A Concilium Tridenti. sess. 6. cum dixit, formalem causam iustificationis esse inherrentem iustitiam: at sanctificatio ex se abstrahit ab accidentali, & substantiali: & hoc posteriori modo per ipsam vnionis gratiam confertur sanctificatio. Queri vero hic solet an ad meritum indigerit Christus Dominus hac gratia creata habituali. Sed hæc quaestio ad hunc locum non pertinet, & supra q. 1. artic. 2. fere à nobis expedita est, & inferius qu. 19. in proprio loco tractabitur.

SECTIO II.

Qua certitudine tenendum sit, animam Christi habuisse gratiam habituales.

Fuit prima quorundam Theologorum opinio (si tamen opinio dicenda est) qui negarunt animam Christi habere hanc gratiam, nam esset in illo superuacua, quia solum confertur ad sanctificandum, & sine illa est anima Christi sanctificata. Ita refert Palud. in 3. distinct. 13. quaest. 2. qui non admodum hanc sententiam reprehendit.

Secunda sententia licet fateatur esse in Christo hanc gratiam, non tamen existimat hoc ita certum, sicut de aliis hominibus, quia alij simpliciter illa indigent ad suam sanctificationem, praesertim paruuli qui nullam aliam inherrentem formam habere possunt, qua sanctificentur, Christus autem non ita illa indiguit. Tum etiam quia de aliis hominibus hoc definitum videtur in Trident. sess. 6. c. 7. iuncto canon. 11. de Christi autem nusquam.

Dico primo, Christi animam habuisse donum gratiae habitualis. Ita docent omnes Doctores. d. 13. & probatur ex Scriptura simul & Patribus, dicitur enim Psalm. 44. Propterea vnxit te Deus, Deus tuus oleo letitiae praeforis tuis, quamuis enim hunc locum supra de gratia vnionis exposuerimus, & interdum alijs modis à sanctis exponatur, tamen de gratia etiam habituali illum intelligit Athanas. serm. 2. contra Arianos, circa finem, dicit enim oleum illud esse sanctificationem, qua Verbum homo factum se ipsum sanctificauit, cuius etiam est Dominus, & qua nobiscum communicauit, & infra, Ipse est, inquit, qui dat, & accipit Spiritum sanctum, dat ut Verbum, accipit ut homo, & infra, Ex eo quod ipse ut homo eam gratiam Spiritus accepit, factum est, ut nos illam ex plenitudine dimittantem acceperimus. Quam sententiam aliquantulum verbis mutatis docet aperte Cyril. to. 1. Concil. Ephes. c. 2. in epistola ad solitariam vitam agentes, ubi ait, nomen Christi proprie tribui iustis, quia Spiritus sancti gratia delibuti sunt iuxta illud, 1. Ioan. 2. Et vos vnctionem habetis à sancto, quam vnctionem, inquit, certum est fuisse in Christo, scriptum est enim Psalm. 44. Propterea vnxit te Deus tuus oleo letitiae, & Act. 10. Vnxit illum Deus Spiritu sancto & virtute. Addit vero singulare fuisse Christo, non solum fuisse Christum, sed etiam Deum, unde concludit, Si quis propter hanc solam vnctionem dicat appellari Christum Deum & adorari, eadem ratione dicturum esse nos esse Deos, & adorandos eque ac Christum, ubi euidenter supponit illam gratiam Spiritus sancti esse eiusdem rationis in Christo, & in nobis, unde tom. 5. eiusdem Concil. c. 1. in declaratione septimi anathematis. expresse dicit tractans eundem locum, Christum secundum humanam naturam perinde ac vnum ex nobis iniunctum est, quia licet Spiritum sanctum largiatur, tamen ut homo est, dispensatorie iniunctus est. Similia habet Chrysost. homil. de sancto & venerando Spiritu post med. & Euseb. lib. 4. de demonstrat. cap. 25. & lib. 1. hist. cap. 1. & Hieronym. in id Abac. 3. Egressus es in salutem populi tui, inquit, super omnia vnguentorum genera, est vnguentum spirituale, quod vocatur oleum exultationis, quo vngitur Saluator, & infra, Participes autem eos puto, ad quos loquitur Ioannes. Et vos vnctionem habetis à sancto, quam

Fr. Sua rez, Tom. 1.

vnctionem infra dicit dari in baptismo, & si amittatur, posse per poenitentiam reparari. Idem sentit Ambros. 1. de Spirit. sanct. c. 8. & super ad Hebr. 1. ubi hoc vnguentum dicit esse gratiam, quae communis est Christo & nobis, quamuis in illo sit excellentiori modo tanquam in capite. Et ad hoc accommodat illud Psalm. 28. Sicut vnguentum in capite: quod descendit in barbam, barbam Aaron quod descendit in oram vestimenti eius, &c. Neque aliud ibidem sentit Anselm. qui animaduertit, Deum hominem factum, esse, qui vngi dicitur, oleum vero esse gratiam seu donum spiritus sancti, quod eius, inquit, conscientiam exhilararet. Denique Bernardus serm. 16. in Cant. idem oleum explicat esse septem Spiritus sancti dona, quibus Christum replendum fore Isaías praedixerat. Ex quo sumi potest secundum testimonium ad hanc veritatem confirmandum, ex verbis Isaías. 11. Requiescit super eum Spiritus Domini, Spiritus sapientiae, &c. Quem locum de donis etiam gratia habitualis exponit aperte Cyril. libi praedixisse prophetam, dicens requiescit Spiritum Dei multis virtutibus & viribus pollentem: subdit vero, Prophetam ita arisicum suum temperasse, ut non hominem merum nobis inducat Iesum, deinde Spiritu afflatum, & quasi nostri ordinis esset, charismatum diuinorum participem factum: sed potius Dei Verbum humanam naturam assumpsisse declarat, cumulatam bonis omnibus, quatenus ad ipsius naturam pertinet, ac etiam cum humanitate, quae ad eam spectant, velut sua ac propria sibi vendicante. Quibus verbis & rationem explicat propter quam Spiritus sancti charismata humanitati Christi communicata fuerint, scilicet quia ad illius perfectionem pertinebant, & modum, quo illa habuit, videlicet ut sibi propria & connaturalia. Ad eundem modum Gregorius. 29. Moral. cap. 30. vel iuxta aliam diuisionem. 16. eundem locum tractans, inquit, Redemptor noster, Spiritus operationes simul in se & cunctas emanantes habuit. Sic etiam Tertullianus lib. contra Iudeos cap. 9. num. 119. Tertul. Requiescit, inquit, super illam Spiritus Dei, id est, vniversalitas spiritualium documentorum, quae in solum Christum competebar. Et lib. 3. contra Marcion. cap. 17. dicit hanc esse pulchritudinem gratiae spiritualis, & interioris eius qualitatem, propter quam dictus est, Speciosus forma patris filius hominum. Similia habet libro quinto contra Marcion. cap. 8. num. 126. Et fere Irenaeus lib. 3. cap. 19.

Tertio probari hoc potest ex verbis Angeli Luc. 1. Quod nascetur ex te sanctum: Ut de sanctitate, omni ex parte perfecta, atque adeo non tantum gratiam vnionis, sed etiam habituales includente intelligantur, iuxta id quod Bernard. archom. 4. in Missus est, Singulariter sanctum fuit, quidquid Virgo concepit, & per spiritus sanctificationem & per Verbi assumptionem.

Quarto denique probari hoc potest ex illo Ioan. 1. Videbimus gloriam eius; plenum gratia & veritate: quo testimonio Scholastici omnes ad hoc probandum vtuntur, nec sine causa, nam plenitudo gratiae Christi, hæc omnia complectitur. Sed de hoc testimonio dicam plura infra disputatio. 22. nunc sufficiant ad confirmandam hanc expolitionem verba August. 15. de Trinit. c. 26. Vbi loquens de donatione Spiritus sancti per gratiam sanctificantem, inquit, Dominus ipse Iesus, non solum Spiritum sanctum dedit ut Deus, sed etiam accepit ut homo, & propterea est plenus gratia, quia vnxit Deus Spiritu sancto, non vtique oleo visibili, sed dono gratia, quod visibili significatur vnguento, quo baptizatos vngit Ecclesia. Vbi sermo est aperte de dono gratiae create. Vltimo argumentari possumus ratione, quae ex dictis fact. praeced. facile desumitur, quoniam hæc gratia cum Christi hominis perfectione maxime congruebat, & suo modo illi necessaria erat, quod magis ex sequenti conclusione constabit.

Dico secundo, Secundum fidem certum existimo, hanc habituales gratiam esse in anima Christi, esseque donum creatum illi inherrens. Probatum pri-

Hh 2 mo,

Charitas anima Christi infusa est. Paulus.

Paulus.

Conc. Triad.

De fide est gratiam, & charitatem in infusa esse quid permanent.

mo, quia communis consensus Sanctorum & Scholasticorum conspirantium in assertionem alicuius veritatis ut indubitata & in scripturis contentam, facit certitudinem fidei: ita vero est in proposito, ut ostensum est: Secundo, quia de fide est Christi animae fuisse charitatem infusam, hoc enim donum commune est omnibus iustis, quorum princeps Christus est, Scriptura passim docet, & Paulus vniuersedicit, sine charitate nihil cetera valere: quis ergo sine nota haresis negare potest charitatis donum infusum fuisse animae Christi? Hoc autem donum non est solum operatio quae tranfit, sed aliquid permanentis per modum habitus, sic enim intelligunt Patres & Concilia Scripturas, quae de hoc dono loquuntur. Et non minus Christum hominem, quam alios iustos comprehendunt, ut est illud ad Rom. 5. Charitas Dei diffusa est in cordibus nostris, per Spiritum sanctum, qui datus est nobis. Multo ergo magis diffusa est in corde Christi, de quo Paulus ait ad Ephesios 3. In charitate radicati & fundati, ut positis comprehendere cum omnibus sanctis, quae sit latitudo, longitudo, sublimitas, & profundum, scire etiam supereminentem scientiam charitatem Christi. Vnde idem Christus Dominus loquitur, quoad hoc donum, eodem modo de se & alijs iustis loquitur, cum dicit: Si precepta mea seruaueritis, manebitis in dilectione mea, sicut & ego pater mei precepta seruauit, & maneo in eius dilectione. Quapropter non minus verum in ipso est quam in nobis, quod ca. 14. dixeris, Si quis diligit me, mandata mea seruabit, & Pater meus diligit eum, & ad eum veniemus, & mansione apud eum faciemus. Quibus verbis inhabitatio Dei per gratiam habitualem & permanentem significatur. Dicitur autem illa, Si quis, generalis est, & omnes comprehendit, qui Deum diligunt, & eius mandata seruiunt, inter quos Christus homo comprehenditur. Hoc autem loco per gratiam habitualement solum intelligimus creatum donum, quo mediante Spiritus sanctus inhabitat animam iusti, siue illud sit gratia in essentia animae, siue charitas in potentia, siue haec re, siue ratione distinguantur: haec enim sub opinione cadunt. Vnde arguitur tertio, quia licet speciatim de Christo non sit hoc definitum, tamen generaliter de iustis definitum est, iustificari per infusionem gratiae & charitatis, ut constat ex Trident. sess. 6. cap. 7. & can. 11. ubi constat nomine gratiae & charitatis non intelligi operationem: nam illa doctrina generalis est de iustificatione, tam adultorum, quam paruulorum, constat autem donum hoc in paruulis non posse esse operationem.

Nec etiam dici potest Concilium loqui de dono abstracte ab operatione, vel habitu, cum quia loquitur de iustitia, quae eiusdem rationis est in omnibus hominibus iustis: tum etiam, quia explicando causam formalem illius iustificationis, illam distinguit ab operatione, & dicit esse vnicam, & infundi secundum propriam cuiusque dispositionem, & cooperationem, & effici per sacramenta: tum praeterea quia de fide est, baptismum non minus conferre gratiam adultis, quam paruulis: cum tamen non conferat operationem: imo fieri possit, ut dum adulti baptizantur & iustificentur, actu non operentur. Propter quod idem Concilium sessio. 6. c. 14. & sess. 14. cap. 1. & 4. definit, gratiam comparatam per baptismum, & amissam per peccatum, posse iterum per poenitentiam reparari, quod dici non potest, nisi de gratia habituali & permanente.

Est ergo de fide ex hac definitione, gratiam & charitatem non tantum per modum operationis, sed etiam per modum formae permanentis, & inherens, infundi iustis: haec ergo definitio etiam Christum hominem comprehendit, quia, ut ostensum est, Scriptura, & Patres non minus docent habitare Spiritum sanctum in anima Christi per haec dona, imo multo perfectius, quam in alijs iustis. Concilium autem generaliter explicuit hanc doctrinam San-

ctorum, de donis quae permanent & inhaerent: & quamuis non vsus fuerit nomine habitus in genere, tamen cum in specie utatur nomine gratiae & charitatis, perinde esse existimo: quamuis in rigore certior sit res his nominibus, quam illis explicata.

Vltimo tandem ratio iam facta est, quia licet haec dona non fuerint necessaria animae Christi ad excludendum peccatum, sicut sunt homini lapsio, neque etiam ad primam seu primariam eius sanctificationem, sicut fuerunt necessaria Angelis, vel Adae in statu innocentiae, quia Christus habuit aliam priorem, & excellentiorem sanctificationem: tamen ad debitam illius animae pulchritudinem, & dispositionem, & ad connaturalem modum operandi, atque adeo ad perfectam participationem diuinitatis, & consummatam iustificationem, tam necessaria fuit haec gratia animae Christi, sicut alijs, ut bene indicauit D. Thom. hic ad primam, & infra art. 9. ad 2. Aliunde vero haec optima dispositio erat illi animae multo maiori ratione conferenda, propter dignitatem personae verbi, & diuinae naturae, cui erat coniunctissima: nam inde etiam habuit, ut esset quasi quoddam vniuersale principium, & perfectissimum exemplar gratiae alijs conferendae. Habuit etiam inde perfectissima dona sapientiae, & scientiae, ac visionis Dei: cum tamen non minus opportuna, & necessaria sint haec dona sanctificantis gratiae. Denique corpori etiam ipsi, quamuis vnito Verbo, imo quia vnitum est Verbo, data sunt creata dona gloriae tempore conuenienti: quod non minus certum est, quam sit de alijs hominibus, quorum corpora futura sunt conformia corpori claritatis eius. Cur ergo non idem existimandum est de donis animae? Vnde non immerito existimari potest, hanc veritatem doceri ab omnibus Patribus, Concilijs tradentibus veramque naturam, diuinam & humanam fuisse in Christo perfectam omnibus proprietatibus, & perfectionibus ad veramque pertinentibus. Sed hanc rem elegantibus Ambrosij verbis concludamus, ille enim lib. de Spiritu sancto. c. 11. cum dixisset, Christum de Spiritu sancto natum esse, & renatum, subdit, Quem natum de Spiritu sancto consistimini, quia negare homini non potestis, renasci negatis: magna insipientia est, ut quod singulare est hominum, consistimini, quod commune est hominum denegatis.

Ex quibus colligo & dico tertio, hanc gratiam habitualement in Christo, & in alijs hominibus iustis esse eiusdem speciei, & rationis essentialis. Quod notauit Ricardus d. 13. artic. 1. q. 2. Caieranus infra artic. 11. circa ad tertium, & sumitur ex omnibus adductis testimonijs, & rationibus, quae vel expresse hoc affirmant, & probant, vel certe manifeste supponunt. Et ratione patet, quia charitas animae Christi eiusdem rationis est cum nostro, habet enim obiectum formale, & modum tendendi eiusdem rationis: similiter etiam visio beata, & lumen gloriae sunt eiusdem rationis specificae in Christo, & alijs beatis, ut infra ostendemus. Deinde gratia sanctificans, quae in nobis est, est suprema quaedam participatio diuinae naturae, quae fortasse nulla potest esse maior per qualitatem creatam, cum non possit habere operationes connaturales meliores, quam sine visio, & amor supernaturalis Dei. Denique nullum est fundamentum ad fingendam hanc distinctionem, cum tamen Scriptura, & Patres, ut dixi, eodem modo loquantur de hac Christi gratia, & nostra. Et potest hoc inde confirmari, quod Christi anima, sicut est exemplar nostrae gloriae, ita & nostra iustitiae, iuxta illud ad Rom. 8. Quos praedestinauit conformes fieri imaginis Filij sui. Oportuit autem ut perfectissimum exemplar esset eiusdem rationis, quoad fieri posset.

Sunt vero quidam discipuli D. Thomae, qui licet propter nonnulla ex adductis fateantur, gratiam habitualement Christi, & nostram, secundum absolutam essentiam suam consideratas, esse eiusdem speciei: ta-

Quia non fuerit necessaria animae Christi ad excludendum peccatum, neque etiam ad primam seu primariam eius sanctificationem, sicut fuerunt necessaria Angelis, vel Adae in statu innocentiae, quia Christus habuit aliam priorem, & excellentiorem sanctificationem: tamen ad debitam illius animae pulchritudinem, & dispositionem, & ad connaturalem modum operandi, atque adeo ad perfectam participationem diuinitatis, & consummatam iustificationem, tam necessaria fuit haec gratia animae Christi, sicut alijs, ut bene indicauit D. Thom. hic ad primam, & infra art. 9. ad 2. Aliunde vero haec optima dispositio erat illi animae multo maiori ratione conferenda, propter dignitatem personae verbi, & diuinae naturae, cui erat coniunctissima: nam inde etiam habuit, ut esset quasi quoddam vniuersale principium, & perfectissimum exemplar gratiae alijs conferendae. Habuit etiam inde perfectissima dona sapientiae, & scientiae, ac visionis Dei: cum tamen non minus opportuna, & necessaria sint haec dona sanctificantis gratiae. Denique corpori etiam ipsi, quamuis vnito Verbo, imo quia vnitum est Verbo, data sunt creata dona gloriae tempore conuenienti: quod non minus certum est, quam sit de alijs hominibus, quorum corpora futura sunt conformia corpori claritatis eius. Cur ergo non idem existimandum est de donis animae? Vnde non immerito existimari potest, hanc veritatem doceri ab omnibus Patribus, Concilijs tradentibus veramque naturam, diuinam & humanam fuisse in Christo perfectam omnibus proprietatibus, & perfectionibus ad veramque pertinentibus. Sed hanc rem elegantibus Ambrosij verbis concludamus, ille enim lib. de Spiritu sancto. c. 11. cum dixisset, Christum de Spiritu sancto natum esse, & renatum, subdit, Quem natum de Spiritu sancto consistimini, quia negare homini non potestis, renasci negatis: magna insipientia est, ut quod singulare est hominum, consistimini, quod commune est hominum denegatis.

Gratia habitualement in Christo, & in alijs hominibus iustis esse eiusdem speciei, & rationis essentialis. Quod notauit Ricardus d. 13. artic. 1. q. 2. Caieranus infra artic. 11. circa ad tertium, & sumitur ex omnibus adductis testimonijs, & rationibus, quae vel expresse hoc affirmant, & probant, vel certe manifeste supponunt. Et ratione patet, quia charitas animae Christi eiusdem rationis est cum nostro, habet enim obiectum formale, & modum tendendi eiusdem rationis: similiter etiam visio beata, & lumen gloriae sunt eiusdem rationis specificae in Christo, & alijs beatis, ut infra ostendemus. Deinde gratia sanctificans, quae in nobis est, est suprema quaedam participatio diuinae naturae, quae fortasse nulla potest esse maior per qualitatem creatam, cum non possit habere operationes connaturales meliores, quam sine visio, & amor supernaturalis Dei. Denique nullum est fundamentum ad fingendam hanc distinctionem, cum tamen Scriptura, & Patres, ut dixi, eodem modo loquantur de hac Christi gratia, & nostra. Et potest hoc inde confirmari, quod Christi anima, sicut est exemplar nostrae gloriae, ita & nostra iustitiae, iuxta illud ad Rom. 8. Quos praedestinauit conformes fieri imaginis Filij sui. Oportuit autem ut perfectissimum exemplar esset eiusdem rationis, quoad fieri posset.

msm

men secundum modum essendi, & ex parte subiecti A dicant gratiam Christi esse alterius rationis & essentia. Sed hoc existimo tantum ad quandam loquendi modum pertinere, qui non admodum mihi placet, quia in ipsa Christi gratia reuera nihil est specie differens a gratia nostra: solum est in illa singularis coniunctio ad Verbum, & ad gratiam vnionis, ad quam ordinata est, ex qua coniunctione habet, vt aliquos effectus possit efficere, quos non potest priuata gratia aliorum hominum. Sed hæc omnia nullam in illa indicant differentiam specificam, sed solum habitudines quasdam pertinentes ad moralem dignitatē. Quis enim dicat, humanitatem Christi & aliorum hominum secundum se esse eiusdem speciei, quatenus vero sit in hoc, vel illo supposito differre specie, quia humanitas Christi habet dignitatem quādam, vel quia potest esse principium aliorum effectuum, quos alij homines efficere non possunt? Sed cum de re constet, de modo loquendi non admodum laboro.

SECTIO III.

Quando & quomodo data sit anima Christi hæc gratia habitualis.

DICO primo. Hæc gratia data est Christi animæ simul tempore cum ipsa gratia vnionis. Hæc est communis Scholasticorum sententia, qui non solum hoc docent, sed etiam ab illo instanti habuisse omnem gratiam habitualement, omnemque intensiōnem eius, quam perpetuo erat habitura, absque vlllo illius augmento, vel mutatione. Et hoc sensu intelligitur conclusio posita, & asseritur a D. Thoma infra, art. 12. & 13. & q. 34. art. 1. & 4. & in 3. d. 13. q. 1. art. 2. quæstione. 12. Vbi reliqui Doctores consentiunt, & colligitur ex verbis Isai. 11. Egre dietur virga de radice Iesse, & flos de radice eius ascendet, & requiescet super eum Spiritus Domini. In eodem ergo momento, quo beata Virgo floruit (vt ita dicam) concipiendo Filium, requieuit super eum Spiritus Domini: frequentius enim Sancti, per virgam, virginem, per florem autem, Christum intelligunt, vt seq. tomo, disp. 1. sect. 1. videbimus. Et licet alij, vt ibidem dicam, virgam illam florentem, Christum esse declarent, idem potest fere argumentum sumi, quia sicut a principio conceptionis Christus fuit virga florens diuinitate, ita a principio habuit inhabitantem Spiritum sanctum per dona gratiæ. De quo mysterio multi etiam interpretantur, præsertim iuxta Hæbraicam veritatem, illud Psalm. 129. Ex vtero ante luciferum genui te; nam licet exponantur hæc verba de æterna generatione, tamen de humana exponit etiam Augustinus ibi, & Tertullianus lib. 5. contra Marcionem, ca. 9. & multi recentiores, præsertim Flamin. Eugub. Iansenius, Vatablus, qui ita vertit. Tibi est ros generationis tuæ, in summo decore & sanctitate ex vtero aurora, & ita exponit in Commentario, Gratia ille, que tibi dabitur a Patre, dum carnem assumes, obuenient tibi iam inde ab vtero. Et idem redit, quod ait Eugubinus; Ex vtero, ex aurora tibi ros natiuitatis tuæ; vbi per rorem significari ait abundantiam gratiæ, iuxta phrasim Scripturæ, Dei tibi Deus de rore celi, &c. Erit ergo sensus; ab vtero matris celestis rore gratiæ perfusus est; cui consonat illud Luc. 1. Quod ex te nascitur sanctum, vocabitur filius Dei: Sicut ergo a primo conceptionis instanti fuit Dei filius, ita & sanctus, ac plene & omni perfectione sanctus, non solum per gratiam vnionis, sed etiam per habitualement; nam ex hoc habere debuit gloriam & gratiam, qualis decebat vnigenitum a Patre, quod latius confirmabimus infra, agentes de scientia beata anima Christi.

Ratio vero est, quia hæc gratia data est Christo ratione vnionis personalis, vt dictum est, & iterum statim dicitur, ergo habuit illam simul cum ipsa vnione. Quam rationem insinuare videtur Damasc.

Fr. Suarez, Tom. 1.

lib. 3. de fid. cap. 22. cum ait, eos qui dicunt vere in gratia profecisse Christum, non exilimare vnionem esse factam a principio conceptionis, quod videtur fuisse ex Athanasio serm. 4. contra Arian. a medio. Et colligi etiam potest ex August. 15. de Trinit. cap. 26. Secundo ostendimus infra, animam Christi ab instanti suæ creationis esse beatam, vnde necessario fit, ab eodem instanti habuisse gratiam consummatam. Tertio, quia Christi animæ omnis gratiæ perfectio tribuenda est, magna autem perfectio est, habere a principio totam gratiam. Contra hanc vero conclusionem hoc sensu expolitam, obijci potest locus ille Luc. 2. Puer autem crescebat etate, sapientia, & gratia. Sed hunc locum exponit D. Thom. infra artic. 12. ad 3. vbi aliquid addemus.

Dico secundo. Quamquam hæc gratia simul tempore fuerit cum gratia vnionis, ordine tamen naturæ fuit posterior, ad modum proprietatis connaturalis, quasi resultantis ab illa. Hæc conclusio partim in superioribus probata est disp. 10. sect. 2. vbi ostendimus gratiam habitualement non antecessisse ordine naturæ gratiam vnionis: quod vero subsequuta sit, affirmat supra D. Thom. quem Caiet. & alij Thomistæ sequuntur, & Soto in. 4. d. 19. q. 1. art. 2. Tenet etiam Alex. Alenf. 3. p. q. 8. memb. 3. art. 4. §. vlt. Et colligi potest ex Concil. Francoford. epist. ad Episc. Hispan. col. 7. vbi tractans locum illum Psalm. 44. Propterea vnixit te Deus Deus tuus. Differentiam constituit inter nos & Christum, quod nos per gratiam, ille vero vnctus est per naturam, quia in illo plene fuit diuinitas. Nec videtur solum loqui de vnctione quæ formaliter est ab ipsa diuinitate, nam paulo antea illam vnctionem explicauerat per dona creatæ. Præterea probari hoc solet ex Aug. in Enchir. ca. 40. & 41. vbi dicit, gratiam quodammodo factam esse Christo naturalem ratione vnionis: quæ verba de gratia habituali intelligit D. Thom. infra art. 13. ad 2. & satis congrue, quia licet exponi possent de gratia vnionis, tamen ipse August. videtur distinguere hanc gratiam ab ipsa susceptione humanæ naturæ, ratione cuius illa gratia facta est naturalis. Sicut esse impeccabile naturale est Christo ratione vnionis, vt ibidem dicit, cum tamen esse impeccabilem, aliud donum includat distinctum ab vnione. Tertio, idem sensus Cyril. loco supra citato Isai. 11. cum dixit, Christum habuisse hæc charismata Spiritus sancti, non admodum aliorum hominum, quasi aduentitia, sed vt sua & propria. Et li. 1. in Ioan. cap. 17. eodem sensu dixit, alios sanctos, non sua, sed superiori virtute signa & miracula effecisse: Christum vero, vt virtutum omnium dominum: & eadem ratio est de gratia habituali. Quarto, Basilii in id Psalm. 44. Propterea vnixit te Deus vltio latitia. Intelligens per hoc oleum Spiritum sanctum, quatenus spirituale gaudium confert, & consequenter cetera dona, & virtutes, quæ gaudium illud secum afferunt, differentiam constituit inter Christum & alios homines, quod alij labore & exercitatione hæc assequuntur, Christo autem naturalis est ad boni prosecutionem proprietas, & ad iniquitatis fugam perquam familiaris alienatio.

Quinto, similia verba habet Dionysius Alexandrinus in supra citata epistola contra Paulum Samosat. Sexto est optimus locus apud Damascenum lib. 3. cap. 22. vbi ait hæreticos tribuentes Christo verum augmentum in gratia & cognitione, non agnoscere in ipso veram hypostaticam vnionem. Nam, si vere (inquit) vnita est Verbo Dei caro, quomodo non perfecte data est omni sapientia & gratia? Quem locum latius tractabimus infra de Christi scientia disputantes. Vbi etiam expendemus locum Ioan. 1. quo confirmari solet hæc veritas. Vidimus gloriam eius, gloriam quasi vnigeniti a Patre &c. de quo legi potest Tolet. ibi. annotat. 47. Cano. lib. 12. de locis, cap. 14. D. Thomas etiam infra artic. 13. in arg. Sed contra, adducit illud Isai. 42. Suscipiam eum, Dedi spiritum meum Isai. 42. super

D. Thom.

Gratia habitualis prioris naturæ, quæ gratia vnionis.

D. Thom.

Caiet. an. Soto. Alenf. Concilium Francof. Psal. 44.

August.

D. Thom.

Cyillus.

Basilii.

Dionys. Alexand.

Ioan. 1.

Hh 3

super

Rom. 3.

Bonau.
Richard.
DurandGratia ha-
bitualis con-
naturalis
Christo, quo
sensu.

*super eum. Cui simile est illud Isai. 11. Flos de radice eius
ascendet, & requiescet super eum Spiritus Domini. His e-
nim & similibus locutionibus significari videtur,
hæc dona manasse ex susceptione humanitatis, &
Christum habere hanc gratiam, quia est vnigenitus;
sicut etiam Ioan. 3. dicitur. Pater diligit Filium, & o-
mnia dedit in manu eius. Vltimo probatur ratione, ex
eisdem locis desumpta: nam cum per vnionem na-
tura humana sit effecta natura Filij Dei, hoc titulo
illi debetur maxima perfectio & participatio opti-
morum donorum Dei, qualia sunt gratia & gloria.
Item debetur illi optimæ operationes, proportiona-
tæ diuinæ personæ subsistendi, ergo & accommoda-
tæ facultates, seu principia operandi: hæc ergo o-
mnia data sunt ratione vnionis, & consequenter or-
dine naturæ sunt posteriora quam illa.*

*Et hinc colligitur, hanc gratiam habitualement posse
dici connaturalem Christo, quamuis in modo lo-
quendi contradicere videantur Bonau. in 3. d. 4. art.
2. q. 3. Ricardus artic. 3. q. 2. Durandus q. 3. quia illa
gratia simpliciter est supernaturalis humanitati, &
libere illi datur, supposita vnione. Sed in re non dis-
sentiant, vt iam explicabo. Dubitari enim hic po-
test, an gratia habitualis sit in omni rigore proprie-
tas resiliens phyice, & effectiue ex vnione. Quidam
enim ita putant esse intelligendam conclusionem po-
sitam, quia alias non esset vera proprietas, sed no-
mine tantum. Nec refert, quod non sequatur ex na-
tura specifica vel indiuidua Christi hominis: satis
namq; est, quod sequatur ex vnione seu subsistentia.
Nam etiam illa vnio habet suam propriam & essen-
tialem rationem, ad quam potest aliqua proprietas
consequi. Hæc opinio solet tribui Caietano hic art.
12. & alijs Thomistis. Sed apud eos, nec expressam,
nec satis insinuatam inuenio. Sed si attente legan-
tur, contrarium potius docent, & eodem sensu Bo-
nau. Ricardus & Durandus negant, gratiam ha-
bitualement esse proprietatem Christi naturalem.*

*Dicendum ergo tertio est, gratiam habitualement
non manare à Verbo, aut ab vnione hypostatica,
phyica dimanatione, aut per aliquam veram effi-
cientiam, sed immediate dari à Deo per suam vo-
luntatem, & potentiam.*

*De hac assertionem in proprijs terminis pauca apud
antiquos Theologos reperientur, eam tamen satis
significat D. Thom. hac q. art. 13. vbi ait, actionem in-
carnationis attribui Filio, actionem vero gratiæ Chri-
sti attribui Spiritui sancto: sentit ergo fieri actionem
omnino distinctam, & non manare ex alia. Eandem sen-
tentiam docent omnes recentiores, quæ apud me est
certissima, eamq; in hunc modum ostendo. Duobus
enim modis intelligi potest hæc dimanatio. Primo,
vt hæc gratia manet ab vnione hypostatica ratione
illius modi creati, quem in humanitate ponit. Secun-
do, vt proxime manet à subsistentia increata Verbi
humanitati vnita. Omitto alios modos, qui excogi-
tari possunt, scilicet, vt ab utroq; simul, vel à toto co-
posito. Deo homine, vel à diuinitate in humanitate
fluere immediate. Hi namq; modi sunt prorsus im-
probabiles; & quibus rationibus impugnabimus
singula ex prioribus membris, sufficienter etiã falsa
esse cætera constabit. Quia totum compositum non
est per se primo operatiuum, sed ratione alicuius prin-
cipij agendi: & humanitas in hoc composito non est
principium à quo possit gratia manare, nec vt à to-
tali, nec vt à principio partiali. Et, sicut modus vnio-
nis aut subsistentia Verbi non possunt esse principij
proximè totale huius emanationis, vt probabimus,
ita nullam prorsus efficientiam habere possunt, vt
eodem rationes ostendent. Diuinitas autem, sicut non
est immediate vnita humanitati, sed ratione subsi-
stentiæ Verbi, ita non est principium à quo possit ali-
qua proprietas in humanitate naturaliter dimanare.
Alias & diuinitas aliquid ad extra naturaliter age-
ret, & merito censeri posset, ex diuinitate & humani-*

*tate conflata vna natura, quandoquidē proprietates
vnius alteri naturaliter communicari dicuntur
ex vi talis vnionis. Nam tunc subiectum proprium
talium proprietatum nec esset sola humanitas, nec so-
la diuinitas, sed id quod ex utraque resultaret, & il-
lud idem esset adæquatum principium operationū
procedentium ab illis proprietatibus: non possumus
autem nos melius vnitate naturæ, quam ex
vnitate proprietatum & operationum colligere;
quia natura est radicale principium operandi.*

*Probat ergo prior pars de modo vnionis, primo,
quia ille modus natura sua non est actiue, nec
principium efficiendi aliquid magis quam modus
subsistentiæ, & alij similes, sed solum formaliter co-
iungit humanitatem Verbo, & ad hoc solum natura
sua insitit? est, & in hoc quasi absoluitur virtus ei?.*
*Secundo, quia illa vnio non se habet ad modum actus
primi respectu alicuius actionis vitalis: nulla est e-
nim, quæ ab illa vnione phyice ac per se procedat, vt
à formali principio agendi: ergo neq; habitus infu-
si, qui sunt proxima principia actionum vitalium su-
pernaturalium procedunt ab illa vnione: ergo neq;
gratia sanctificans, quæ comparatur ad illos actus vt
forma ad proprietates, & est veluti radicale princi-
pium illorum actuum. Tertio ille modus vnionis &
gratia sanctificans sunt res omnino diuersorum or-
dinum, nec per se vna ordinatur ad aliam phyice lo-
quendo: nulla ergo probabili ratione fingi potest illa
resultantia inter illas. Quarto ex probationibus al-
terius partis hæc fiet euidentior: nam, cum illa vnio
tota sit, vt subsistentia Verbi communicetur huma-
nitati, si ex subsistentia ipsa non resultat gratia ha-
bitualis, multo minus resultare potest ex illo modo
vnionis. Maxime quia, si humanitati vnite debetur
gratia habitualis ex aliqua congruēti proportionem,
id potius est ratione ipsius Verbi, quam ratione mo-
di vnionis.*

*Secundo probatur altera pars de subsistentia in-
creata Verbi. Primo ex illo principio supra demon-
strato, quod subsistentia illa vt est propria Verbi, &
relatiua, nō est actiua propria aliqua efficientia, alias
Verbum diuinum per suam proprietatem increa-
tam haberet aliquam efficientiam ad extra, quæ non
esset communis cæteris personis: de qua re multa
dixi superius disp. 4. sect. 4. Secundo, quia duobus
modis intelligi posset hæc resultantia gratiæ à sub-
sistentia Verbi, primo, absque aliquo alio concursu
libero diuinæ voluntatis: secundo, per modum prin-
cipij proximi indigentis concursu voluntatis, vt ex
hac parte effectus ille sit communis alijs personis,
& in se absolute liber. Prior modus est omnino fal-
sus, & ex illo sequuntur duo illa incommoda insin-
uata, quod ille effectus gratiæ habitualis, illaq; re-
sultantia non est immediate à Deo vt Deus est, ne-
que à Patre & Spiritu sancto, quia non est à volunta-
te diuina, vt est ad extra operatiua per omnipoten-
tiam essentialē, sed à sola subsistentia increata filij
Dei vt sic. Consequens autem est manifestus error.
Item sequitur, facta incarnatione, non esse liberum
Verbo, aut Deo & cæteris personis, communicare
gratiam sanctificantem humanitati assumptæ, sed
necessario proficere, & communicari, prorsus inde-
pendenter à voluntate diuina: quia dicitur ille effe-
ctus ab illa vt sic non proficere: actio autem non est
libera, nisi quatenus à voluntate proficit. Ex quo
ulterius sequitur, supposita incarnatione non po-
tuisse Deum impedire, quin gratia sanctificans à sub-
sistentia Verbi in humanitatem proficeret. Quæ o-
mnia sunt plane absurda. Secundus modus non est
adeo erroneus, tamen, præter hoc quod tribuit rela-
tioni filij aliquā efficientiam, quam non tribuit alijs
relationibus diuinis, errat præterea quia personali-
tati vt sic, tribuit vim agendi tanquam principio
formali, quod est contra rationem personalitatis,
& tam in creatis, quam in diuinis falsum inuenitur.*

Præterea

Præterea eadem ratione posset relatio diuina esse principium proximum creandi, & in Christo posset esse principium, saltem radicale actionum humanitatis Christi, maxime supernaturalium, quod superius satis est impugnatum. Sequela vero patet, quia id, quod est principium à quo resultat principium proximum operationis, est principium radicale & principale earundem operationum, ut inductione ostendi potest, præsertim in operibus vitæ. Denique efficere per modum principij proximi, & eū dependentia ab influxu superioris causæ, imperfectionem inuoluit, estq; proprium creaturæ, nam ille est modus operandi causæ secundæ, quæ operatur cum dependentia à primâ: non potest igitur hic efficientiæ modus tribui relationi vel substantiæ diuinæ: ergo si substantia Verbi esset principium actuum à quo proxime dimanaret gratia, cum illa substantia sit res infinite perfecta, non haberet dependentiam in ea efficientia ab alio influxu vel concursu Dei.

Tercio probatur vtrique pars simul, videlicet non manare physice gratiam habitualement à gratia vniōis, siue sit sermo de modo vniōis, siue de substantia Verbi, siue de vtroque. Primo, quia hæc duæ gratiæ sunt omnino diuersorum ordinum, nec est cur vna ab altera physice profluat. Secundo, per gratiam vniōis communicatur diuina persona ad substantiam: per gratiam habitualement communicatur diuina natura participatione quadam: nulla est ergo cōnexio physica inter has gratias, ut vna ab alia physice profluat. Tercio si esset hic naturalis resultantia, dimanaret gratia habitualis ab vniōe in aliquo certo ac determinato gradu, quia naturalis actio vel quasi actio seu emanatio ad vnum aliquod tendit. Imo, quia natura non impeditur agere quantum potest, ex gratia vniōis non impeditur profluere gratia habitualis quanta est possibilis: & cum hæc non habeat certum & determinatum gradum (ut suppono) manaret infinita: hoc autem est impossibile ut infra dicam. Unde sit, ut gratia habitualis determinata sit in Christo ad certum gradum, non ex natura rei, sed ex ordine diuinæ sapientiæ & voluntatis: ergo signū est, totam illam gratiam non manare physice & per resultantiam ab vniōe, sed à Deo speciali ac libera actione conferri.

Dices, Cur ergo appellatur hæc gratia connaturalis Christo, & proprietates consequens vniōem, si nō resultat ab illa, sed necessaria est noua Dei actio libera ab actione incarnationis distincta, per quam hæc gratia conferatur. Et confirmatur, nā operatio consequitur esse: sed per vniōem communicatur humanitati diuinum esse: ergo ex illo resultat in humanitate diuina operatio: ergo & habitualis gratia, quæ est talis operationis principium. Respondetur etiam in naturalibus accidere, aliqua esse accidentia connaturalia ab extrinseco agente iuxta naturæ debitum collata; & non ab intrinseco principio actiue manantia; sic multi opinantur de quantitate respectu materiæ primæ, de motu circulari respectu cōli, & de speciebus infusis angelorum. Sic ergo in presenti dicimus vocari gratiam connaturalem proprietatem Christi Dei hominis, quia ex dignitate talis personæ debita est, debito quodam proportionis connaturalis; ratione cuius præternaturale ac prodigiosum esset, vnam actionem ab altera separare, & naturam humanam sine ornamentis gratiæ Verbo coniungere. Quomodo dici etiam potest, corporis pulchritudinem, optimamq; dispositionem fuisse Christo debitam & connaturalem ratione vniōis, ita ut miraculum fuerit carere corporis immortalitate & gloria, quamvis hæc corporis proprietates non manent ab vniōe per physicam resultantiam, sed debeantur solum debito proportionis. Et hoc solum etiam suadet supra posita confirmatio, quod ratione diuini esse personas debeantur Christo hæc dona, nō vero quod ab illo physice manent,

quia loquendo physice, operationes, & principia earum, non consequuntur personam, sed naturam: humanitati autem per hæc vniōem communicatum est tantum esse personale, non essentiale diuinæ naturæ; & ideo non sunt physice consecutæ operationes diuinæ vel gratia aut virtutes diuinæ, sed tantum prædicto modo. De quo plura dicemus inferius disput. 49. circa quæst. 23. explicando, quomodo Christus ut homo sit filius Dei naturalis.

Sed quæret aliquis, an, sicut gratia habitualis est Christo connaturalis per modum proprietatis debite, ita & conuerso ipsi gratiæ habituali sit Christus connaturalis subiectum, quod per se primo & ut maxime proportionatum respiciat, ad eū modum quo calor est in igne tanquam in subiecto maxime connaturali, & lux in sole. Quidam enim existimant, habere gratiam ad Christum huiusmodi habitudinē. Primo quia in solo Christo habet & habere potest omnem modum suæ perfectionis tam in essendo, quam in operando, vel causando: in eo enim habet quādam infinitatem in esse gratiæ, quam in alijs habere non potest. In eo disponit subiectum, cui proxime inheret ad summam cum Deo vniōem, quā gratia maxime intendit efficere, & in nullo subiecto ita potest illam perficere. In eodemq; est principium perfecti meriti & satisfactionis, quod in alijs subiectis habere non potest. Secundo, quia illæ duæ habitudines videntur conuerti, scilicet, quod accidens aliquod sit proprium alicuius subiecti, & quod accidenti sit tale subiectum maxime proportionatum. Tercio, & melius, quia gratia est quædam participatio diuinæ naturæ: ergo in nullo subiecto ita proportionato & proprio esse potest sicut in diuina persona: & quia in illa proxime & secundum se esse non potest, tamen saltem erit propriissime in illa ut subsistente in assumpta natura: & huiusmodi subiectum est Christus.

Sed, quamuis hæc quæstio parui momenti sit, quia in verbis potius, quam in re aliqua consistere videtur, nihilominus dicendum est, gratiam secundum habitudinē sibi intrinsecam, connaturalem, ac physicam (ut sic dicam) non respicere Christum ut subiectum proprium & connaturale, tamen secundum quendam respectum quasi obediētiā esse in illo tanquam in subiecto sibi conuenientissimo, & in quo maxime perfici potest, & perfectionem suam ostendere ac communicare. Ut hoc breuiter declararem, suppono, Christum hoc loco non considerari ratione soli humanitatis vel animæ, ut est creatura quædam spiritalis, sic enim non est aptius gratiæ subiectum, quam Angeli, vel quam alij homines, ut per se constat. Consideratur ergo ut Deus homo, & ratione diuinæ personæ inquiratur, an gratia respiciat ipsum ut subiectum maxime proportionatum. Secundo est considerandum, quod, sicut natura & gratia sunt ordinum diuersorum, ita etiā gratia habitualis, & gratia vniōis: & sicut natura est in ordine inferiori & gratia in superiori; ita etiam gratia vniōis est in ordine longe excellentiori, quam gratia habitualis: imo ex ea parte, quia gratia vniōis includit intrinsece & formaliter personam diuinam; magis superat omnem gratiā creatam, quam omnis gratia creata superet naturam; quia est inter illa longe maior distantia: est enim alia inter ens per essentiam & ens per participationem: hæc vero inter duo entia per participationem.

Ex his vero inferitur & probatur prior pars sententiæ propositæ: natura enim non potest dicere connaturalem habitudinem ad gratiā propter improprietatem & distantiam diuersorum ordinum: ergo nec gratia habitualis, quæcunque illa sit, potest dicere habitudinē intrinsecam & connaturalem ad gratiam vniōis, ita ut ex natura sua petat coniunctionem & vniōem ad illam, quia est inter eas maior distantia & improprio: ergo non potest gratia

H h 4 dice.

dicere habitudinem intrinsecam & connaturalem ad Christum ut Deum hominem, qui essentialiter includit gratiam vnionis, seu per illam constituitur, vel potius (ut sic dicam) ipse est maxima excellentia, & supremus ordo gratiae vnionis. Confirmatur ac declaratur, nam sicut perfectiones, quae naturae communicantur per gratiam habituales, sunt supra vires connaturales eius, & attollunt illam ad superiorem ordinem, ita perfectiones, quae communicantur gratiae habituali per coniunctionem ad gratiam vnionis, sunt supra vires connaturales gratiae creatae, pertinentque ad alium supremum ordinem: ergo, sicut propter eam causam naturae non debetur perfectio gratiae, nec coniunctio cum illa, ita nec gratiae creaturae ex propria sua ratione debetur coniunctio ad vnionem hypostaticam: ergo nec debetur subiectum, quod sit Deus homo: ergo non respicit hoc subiectum tanquam sibi proprium & connaturale. Confirmatur, nam si Verbum relinqueret humanitatem, eamque in propria persona conseruaret cum omnibus donis gratiae creatae, quae illi inhaerent, aut si à principio ita ornasset illam animam absque hypostatica vnione, fecisset quidem singularem gratiam illi animae, tamen absolute nihil fecisset contra vel praeter naturam ipsius gratiae habitualis: nec illud fuisset miraculosum in ordine gratiae sanctificantis, quia ex natura sua potest in infinitum intendi in quouis subiecto capaci. Vnde, quod Deus suo arbitrio det gratiam in quacunque intentione personae creatae, non est praeter naturam ipsius gratiae: habet enim etiam ipsa gratia naturam suam & essentiam, secundum quam considerari potest, quid illi debitum sit, quidve supra connaturale debitum eius. Atque hinc cõfici potest vltima ratio & confirmatio: nam gratia ut est quaedam qualitas realis ac physica: licet ordinis diuini sit, dicit ordinem ad subiectum, cui proximè inhaeret, quod sit forma vel natura creata: ad suppositum autem naturae non alia ratione dicit habitudinem, nisi quatenus necesse est, illam naturam cui inhaerere ipsa debet, prius subsistere, vel sustentari, quam sustentare aliud: ergo gratia ex se non potest dicere connaturalem habitudinem ad illam naturam ut subsistentem in supposito increato, quia hoc valde extrinsecum est tali naturae, & per se minime necessarium ad inhaerentiam creatae gratiae, & formalem effectum eius. Vnde, si habitudo connaturalis praecise consideretur, potius dicendum est, sicut gratia creata intrinsece respicit naturam creatam, ita ex se contentam esse substantiam creatam talis naturae.

Posteriorem partem nostrae assertionis, probant, ad summum prioris opinionis argumenta, praesertim primum & tertium. Et res est adeo clara ut non indigeat probatione. Natura enim, licet sit inferioris ordinis à gratia, & ideo illam non possit ut sibi debitam tamen illa maxima perficitur, estque illi cõuenientissima: ergo similiter gratiae creatae cõuenientissimum esse est in persona increata, quamuis hoc etiam sit supra naturam eius. Imo ipsi etiam humanitati cõuenientissima est substantia increata, & vnio ad Verbum, licet maxime distent: maiori igitur ratione gratiae creatae, quae ex se pertinet ad diuinum ordinem, aptissimum erit cõiungi gratiae vnionis, & personae increatae, eo modo quo potest, scilicet media natura creata substantiali. Tandem est ratio generalis, quia, licet inferioribus non debeatur semper cõiunctio ad superiora, tamen, si illis tribuatur, ea maxime perficiuntur, illisque optime quadrat & conuenit.

Vnde contra hanc partem non militat ratio pro alia parte facta, quia non repugnat aliquod suppositum non esse debitum alicui accidenti, & quod si in illo cõstituitur, optimum & perfectum statum, habeat. Quod in ipsis etiam facultatibus naturalibus animae vel corporis Christi videtur licet, nam intellectui creato non fuit debitum vel connaturale,

esse in Verbo Dei, & tamen optimum illi fuit esse in illo, & sic de aliis.

Argumenta prioris opinionis, si contra priorem partem nostrae sententiae fiant, facile expediri possunt. Ad primum distinguendum est de perfectione connaturali ac debita gratiae, & de supernaturali etiam ipsi gratiae creatae: priorem enim habere potest gratia extra Christum, quantum est de se, quamuis Deus statuerit nullam aequalem purae creaturae conferre: posteriorem vero fatemur habuisse non posse nisi in Christo, & huiusmodi sunt omnes, quae ibi numerantur, nam gratia creata ex se non ordinatur ad summam vnionem substantialem cum Deo, sed accidentaliter, ut per affectum, ac cognitionem, & sic de aliis. Ad secundum admitti potest, illas duas habitudines conueniri in praedicto sensu, scilicet, quia si subiecto debetur accidentis, etiam accidentis conuenienter erit in illo: non tamen conueniri necesse est in alio sensu, scilicet ut accidenti etiam debeatur tale subiectum, videntur namque debetur calor, & niui candor, non vero è conuerso. Ad tertium fatemur, illam perfectionem esse valde conuenientem gratiae creatae, sed tamen esse adeo excellentem, ut non possit illi esse connaturaliter debita, quia hoc ipso, quod forma creata est, licet diuini ordinis, non potest dicere habitudinem connaturalem ad personam increatam.

SECTIO IV.

Utrum praeter gratiam habituales fuerit anima Christi necessaria aliqua actualis gratia.

Suppono ex materia de gratia duplicem esse gratiam, scilicet habituales, de qua haecenus diximus, & dicemus plura in sequentibus: & actuales, quae in excitantem, & adiuuantem diuiditur. Sub qua diuisione omnes alias comprehendimus, & nomine adiuuantis intelligimus illud auxilium, quo Deus actus, & intus influit in opera gratiae: nomine vero excitantis, omnia alia auxilia supernaturalia comprehendimus, quibus Deus praenit, vel excitat semper ad bonum, vel à malo liberat, & custodit. Aduertendum enim secundo est, hanc gratiam actuales propter hoc duo esse posse necessarias, scilicet, vel ad operandum supernaturale bonum, vel ad vitandum malum, seu peccatum, ut ex doctrina de gratia constat. Ex qua etiam sumo, gratiam adiuuantem proprie explicatam dicto modo, ad actus naturales non requiri, quia illi cum concursu naturali efficiuntur: ad actus vero supernaturales in nobis est necessaria, quia: d illos indigemus altiori concursu, at vero gratia excitans ad utroque actus potest esse aliquo modo necessaria, vel vtilis iuxta varietatem, vel perfectionem, vel multitudinem actuum.

Dico ergo primo, tam necessaria fuit animae Christi ad supernaturales actus efficiendos gratia actualis adiuuans, sicut nobis. Haec conclusio quamuis non asseratur à Theologis, quia de hac re nihil expresse disputant, tamen suppositis principiis de gratia, est certa: & primo patet inductione, quis enim dubitet indignis intellectum animae Christi actuali auxilio supernaturali ad videndum Deum, & voluntatem ad amandum ex charitate? hoc autem auxilium vocamus gratiam adiuuantem. Ratio vero est, quia isti actus in se sunt supernaturales, & respectu animae Christi & potentiarum eius, etiam sunt supra illarum vires naturales, ergo concursus necessarius ad illos actus est supernaturalis, & secundum se, quam respectu illius, cui datur, hic autem concursus supernaturalis dicitur gratia adiuuans. Dicitur fortasse, per Verbi praesentiam, cui anima Christi & potentiae eius coniunctae sunt, satis suppleri & adiuuari naturalem defectum harum potentiarum, & ideo non ita esse necessariam illi animae gratiam adiuuantem.

Habituali gratia conuenientissimum subiectum increatum, non item connaturale.

Ad posterioris rationis solutionem.

Ad argumenta prioris opinionis.

Chid.

Respondet. Iunantem. Sed contra, quia, ut saepe dictum est, vnio hanc Verbi per se ac formaliter, precise terminata est ad subsistendum, & non formale principium, vel ratio efficiendi aliquid, ergo non potest per se supplere defectum, quem natura assumpta habet ad aliquid efficiendum. Sicut si calor existens in hoc vel illo subiecto nihil ab illis, vel eorum formis adiuuetur ad agendum, non poterit plus agere in vno quam in alio propter nobilitatem subiecti. Et confirmatur primo, nam potentia naturalis non potest adiuuari à Verbo ad actum supernaturalem, nisi quatenus Verbum ipsum per se actu inluit in illum actum, seu mouet & eleuat potentiam ad illum, quod hic influxus & motio cum sit effectio quædam, necessario debet esse communis Patri & Spiritui sancto, non ergo est à Verbo, ut peculiariter vnio hypostatice, sed ut à causa prima & principalia diuante: ergo totum illud auxilium pertinet ad adiuuantem gratiam, & est eiusdem rationis cum auxilio, quod datur alijs hominibus ad similes actus. Et confirmatur secundo, quia propter similem rationem ad actus naturales indigebat anima Christi eodem concursu naturali, quo indigent aliæ animæ: & similiter ad miracula facienda indiguit gratia miraculorum, & sic de alijs. Solum ergo est differentia, quæ ex fine præcedentis sectionis sumitur, quod hæc gratia quamuis in se sit vere gratia & supernaturalis animæ Christi, tamen respectu animæ vnitæ est veluti naturalis concursus illi debitus ratione vnionis modo ibi explicato. Et hæc sufficiunt de gratia adiuuante.

Dico secundo, Anima Christi Verbo vnita etiam indiget gratia excitante ad supernaturales actus, accommodata tamen statui, in quo est constituta. Ad explicandam & probandam hanc conclusionem aduertendum est primo, hanc gratiam excitantem posse intelligi vel in intellectu per aliquam reuelationem, vel peruenientem cogitatione, aut in voluntate per motiones aliquas, seu actus, ut constat ex doctrina de gratia. Aduertendum est secundo, animam Christi vnitam Verbo posse considerari, vel ut constitutam in statu beatitudinis, & ornata scientia infusa, & alijs similibus perfectionibus, vel precise ut vnitam Verbo absque visione beata, posset enim assumi & relinquere in statu viatorum: si primo modo consideretur, sicut de facto semper fuit, nulla gratia excitante indiget ad supernaturalia opera, neque in intellectu præter visionem beatam, & scientiam inditam, quam semper habuit: neque in voluntate præter amorem, quo necessario Deum semper dilexit: ipsa enim visio fuit illi sufficiens principium, ut per seipsam posset veluti excitare, & applicare ad considerandum, quicquid ad omnem rectam & supernaturalem operationem necessarium est, amor vero satis etiam mouet & impulset illam voluntatem ad omnem huiusmodi actum. At vero si fingamus, illam animam esse assumptam in statu viatoris, sine dubio non obstante vnione indigeret ad dictos actus supernaturales eadem gratia excitante, qua indiget quælibet alia anima non vnita Verbo, in eodem proportionali statu constituta, ita ut tantum in vnione differant. Quod mihi tam certum est sicut prima conclusio posita, & eodem modo proportionaliter probandum est, non enim posset anima vnita magis concipere fidem seu cognitionem supernaturalem sine præiua inspiratione aliqua & motione diuina, quam quælibet alia anima non vnita, & sic de alijs. Ratio vero est eadem, scilicet, quia necessitas huius gratiæ est ex eo, quod totus ordo hominum supernaturalium actuum, est supra naturalem capacitatem animæ humanæ, ergo eodem modo est supra capacitatem naturalem animæ Christi etiam vnitæ, quia vnio non immutat capacitatem naturalem, neque per se ipsam formaliter eleuat potentiam, nec confert illis supernaturalia obiecta, ut ex ra-

tionem supra facta constat, ergo.

Dico tertio, Anima Verbo vnita etiam indiget speciali auxilio excitante vel adiuuante ad seruanda præcepta & vitandum omne malum iuxta rationem status, in quo est constituta. Suppono animam vnitam Verbo, nec posse peccare, nec esse in peccato, quod infra q. 15. est demonstrandum: vnde fit, Christum seu hominem Deum, esse non posse, etiam de potentia absoluta, in statu (quem vocant) naturæ lapsæ, quia ille status culpam includit. Præter hunc vero statum potest huiusmodi homo in alijs statibus considerari, seu de potentia absoluta constitui, qui communes sunt puris etiam hominibus. Primus est status gloriæ seu beatitudinis, qui maxime connaturalis est homini Deo, & propterea in illo fuit semper Christus Dominus secundum animam, & in hoc statu nulla alia indiguit speciali gratia ad seruanda præcepta & vitandum omne malum, quia ipsa beatitudo intrinsecus ac necessario hoc secum affert, vnde præter illam solum est necessarius concursus ad operandum ipsis actibus, seu operibus præceptis accommodatus. Secundus vero status huius hominis Dei esse posset status puri viatoris ad consequendam supernaturalem beatitudinem tendentis, hic enim status quamuis de facto nunquam fuerit possibilis, tamen est de potentia absoluta, & in eo indigeret Christus eisdem auxilijs gratiæ excitantis vel adiuuantis, ad seruanda omnia præcepta, & semper sine vilo defectu honeste operandum, quibus indigeret purus homo peccato carens, & in simili statu constitutus, solum interueniente differentia inter eos in vnione: ratio est eadem, quæ in superioribus tacta est, quia Deus homo, quod ad facultatem operandi attinet, precise ac formaliter ratione solius vnionis non habet maiores vires, quam sint connaturalis ipsi humanitati, & ideo oportet, ut quacumque ratione eleuandus sit ad operandum aliquid, ultra naturales vires humanitatis, indigeat auxilio gratiæ non minus quam si talis natura in proprio supposito subsisteret, cæteris paribus: cum ergo purus homo etiam sine peccato constitutus, indigeat auxilio gratiæ excitantis, & adiuuantis, ad hunc effectum seruandi omnia præcepta absque vilo defectu, quia superat naturales vires humanæ naturæ, eodem auxilio indigeret Christus in simili statu constitutus. Et idem omnino eadem ratione & proportionem dicendum esset de tertio statu possibili, scilicet si Verbum assumeret naturam humanam in puris naturalibus, quoad præcepta & operationes, & finem ad quem tenderet, ita ut solum illi adderetur vnio, tunc enim idem auxilium esset necessarium Christo ad hunc effectum, quod fuisset necessarium puro homini in simili statu constituto sine peccato, ut facile patet ex dictis applicando rationem factam. Solum est aduertendum, probabile esse non posse naturam humanam à Verbo assumi, nisi in statu quem vocant integræ naturæ saltem quoad perfectam subiectionem appetitus inferioris ad superiorem, & superioris ad rationem, quo posito solum indigebit natura assumpta in vnoquoque statu illis auxilijs, quibus purus homo integer in simili statu constitutus egeret, tamen illam naturæ integritas, seu subiectio & perfecta subordinatio appetituum, cum non sit connaturalis homini non potest conuenire naturæ assumptæ precise ac formaliter ex sola assumptione, sed necessarium est superaddi peculiare auxilium Dei, seu specialem providentiam, qua id fiat propter rationem sæpe repetitam, quod sola vnio ut sic nihil confert potentij, quod operandi facultatem, aut vires præstet, aut immutet. Quod si admitteremus posse naturam humanam à Verbo assumi omnino puram sine hac subiectione perfecta & subordinatione potentiarum (id enim probabile est, ut infra dicemus) tunc clarius procedit quod dictum est de comparatione cum puro homine in simili statu constituto.

Vna

Obiectio.

Vna tantum obiectio superest contra hanc ultimam conclusionem, ut à nobis explicata est, videtur enim repugnare, cum impeccabilitate, quam Christus habuit ex vi unionis: si enim Christus ab intrinseco & ex natura rei est ita impeccabilis ex vi unionis, ut de potentia etiam absoluta peccatum in eo esse non possit, quomodo potest indigere auxilio, vel providentia speciali, ut servet præcepta, & immunē se à peccato custodiat, in quocumque statu constituitur? Propter hoc nonnulli videntur negare conclusionem positam, dicentes sufficere solam unionem præcisē & formaliter sumptam ad hunc effectum, quia ex vi illius ipsa voluntas creata Christi, est voluntas Dei & hoc satis est, ut deficiere non possit, etiam si nullum aliud auxilium, ut singularem providentiam recipiat. Sed hoc (ut infra q. 15. latius patebit) intelligi non potest, ut ratio facta convincit, quia unio sola non est principium operandi, sicut si in intellectu vel sensibus Christi nihil aliud intelligeremus, quam quod essent facultates cuiusdam naturæ assumptæ à Deo, non posset intelligi, quin illæ potētiæ essent subiectæ errori vel deceptioni, non minus quam similes potētiæ alterius hominis. Illa enim denominatio, scilicet quod illa voluntas esset voluntas Dei, quamvis, ut iam dicam, sit sufficiens ratio, & origo huius effectus, sola tamen ipsa per se sumpta ad illum non sufficit, quia solum est quedam denominatio quasi extrinseca, quæ in ipsa voluntate nihil reuera ponit, nec facit illam esse regulam suorum actuum, sed reliquit in suo ordine, quia naturæ & proprietates earum inconfuse, manent post unionem. Dicendum est ergo ad objectionem factam, Christum quidem in omni statu ab intrinseco esse impeccabilem, quia ab intrinseco habet totum illud auxilium necessarium ad hunc effectum pro ratione status: ita ut non possit illo carere, ut infra dicam suo loco. Quocirca inter Christum & purum hominem non est differentia in necessitate auxilij, neque in substantia eius, si cetera sint paria, & solum sit diversitas in unionem, tamen est differentia in hoc, quod respectu puri hominis tale auxilium est, quasi extrinsecum, & supra debitum tam naturæ, quam personæ additum, unde fit ut negari illi possit, vel de potentia ordinaria, vel de absoluta: at vero respectu Christi, hoc auxilium est quasi ab intrinseco & ita debitum ratione unionis, ut negari non possit etiam de potentia absoluta. Cuius rei rationem magis infra q. 15. explicabimus.

Vera solutio.

ARTICVLVS II.

Vtrum in Christo fuerint virtutes.

44.
Infr. ar. 3. ad
1. & 2. & q.
15. ar. 1. c. Et
3. & 11. q. 1.
ar. 1. cap.
Lib. 7. Et h.
in prin. 10. 3.

Secundum sic proceditur. Videtur, quod in Christo non fuerint virtutes. Christus enim habuit abundantiam gratiæ, sed gratia sufficit ad omnia recte agendum, secundum illud 2. Cor. 12. Sufficit tibi gratia mea. Ergo in Christo non fuerunt virtutes.

2. Præterea, secundum Philosophum 7. Ethic. * virtus dividitur contra quandam heroicam, siue diuinum habitum, qui attribuitur hominibus diuinis. Hic autem maxime conuenit Christo. Ergo Christus non habuit virtutes, sed aliquid aliis virtute.

12. q. 65. ar.
1. & 2.

3. Præterea, sicut in secunda parte dictum est, * virtutes omnes simul habentur: Sed Christo non fuit conueniens habere omnes virtutes, sicut patet de liberalitate & magnificencia, quæ habent actum suum circa diuitias, quæ Christus contempsit, secundum illud Matth. 18. Filius hominis non habet, ubi caput suum reclinat. Temperantia etiam & continentia sunt circa concupiscentias prauas, quæ in Christo non fuerunt. Ergo Christus non habuit virtutes.

Sed contra est, quod super illud Psal. 1. Sed in lege Domini

A ni voluntas eius, dicit Gloss. * Hic ostenditur Christus plenus Gloss. ad Rom. omni bono: Sed bona qualitas mentis est virtus. Ergo Christus ex Cassiodoro fuit plenus omni virtute.

Respondendo dicendum, quod sicut in secunda parte dictum est, * sicut gratia respicit essentiam animæ, ita virtus respicit potentiam eius. Unde oportet quod sicut potentia animæ derivatur ab eius essentia, ita virtutes sint quedam derivationes gratiæ. Quanto autem aliquod principium est perfectius, tanto magis imprimi suos effectus. Unde cum gratia Christi fuerit perfectissima, consequens est, quod ex ipsa processerint virtutes ad perficiendum singulas potentias animæ, quantum ad omnes anima actus. Et ita Christus habuit omnes virtutes.

Ad primum ergo dicendum, quod gratia sufficit homini, quantum ad omnia, quibus ordinatur ad beatitudinem: Horum autem quedam perficit gratia immediate per seipsam, sicut gratum facere Deo, & alia huiusmodi: quedam autem mediantibus virtutibus, quæ ex gratia procedunt.

Ad secundum dicendum: quod habitus ille heroicus vel diuinus: non differt à virtute communiter dicta, nisi secundum perfectiorem modum: in quantum scilicet aliquis est dispositus ad bonum quoddam altiori modo, quam communiter omnibus competat. Unde per hoc non ostenditur, quod Christus non habuerit virtutes, sed quod habuerit eas perfectissime ultra communem modum. Sicut etiam Plotinus posuit quendam sublimem modum virtutum, quæ esse dixit animi purgati.

Ad tertium dicendum, quod liberalitas & magnificencia commendatur circa diuitias, in quantum aliquis non tantum appetitur ad diuitias, quod velit eas retinere, prætendendo id, quod fieri oportet. Ille autem minime diuitias appetitur, quæ penitus eas contemnit, & abicit propter perfectionis amorem. Et ideo in hoc ipso, quod Christus omnes diuitias contempsit, ostendit in se summum gradum liberalitatis, & magnificencie. Licet etiam liberalitatis actum exercuerit, secundum quod sibi conueniens erat, faciendo pauperibus erogari, quæ sibi dabantur. Unde cum Dominus Iude dixit, Ioannis decimotercio: Quod facis, fac citius, discipuli intellexerunt Dominum mandasse, quod egenis aliquid daret. Concupiscentias autem prauas Christus omnino non habuit, sicut infra patebit: nec propter hoc tamen excluditur quin habuerit temperantiam, quæ tan-

D to perfectior est in homine, quanto magis prauas concupiscentias caret. Unde secundum Philosophum 7. Ethicorum * temperatus in hoc differt à continente, quod temperatus non habet prauas concupiscentias, quæ continentis patitur. Unde sic accipiendo continentiam, sicut Philosophus accipit, ex hoc ipso, quod Christus habuit omnem virtutem, non habuit continentiam, quæ non est virtus, sed aliquid minus virtute.

COMMENTARIVS.

Diuus Thomas solum tractat hanc quæstionem de virtutibus per se in suis, ut constat aperte ex discursu articuli, & non agit de virtutibus pure intellectualibus, de his enim infra quæstione nona sermonem instituit, sed de pertinentibus aliquo modo ad appetitum: dico autem aliquo modo, ut prudentiam, quæ à moralibus virtutibus non separatur completè.

Afirmat ergo Sanctus Thomas, in Christo fuisse omnes virtutes, quoniam eum gratia simul infunduntur. Vbi statim occurrit dubitatio, quo modo D. Thomas vniuersè hoc affirmet, cum in sequentibus articulis neget, aliquas virtutes fuisse in Christo. Responderi potest, Diuum Thomam locutum esse de virtutibus, quæ sunt virtutes simpliciter, quæ venul-